gemeente
Barneveld

Raadsmemo

Datum:	**28 mei 2025**
Onderwerp:	Ontwerp beleidsvisie Ruimte voor Defensie
Ter attentie van:	De Raad
Afzender:	College van Burgemeester en Wethouders
Portefeuillehouder	B. Wijnne
Mail behandelaar	*a.gijlers@barneveld.nl Telefoonnummer 0342 495607*

Samenvatting
Op 23 mei 2025 heeft het kabinet de ontwerp beleidsvisie Ruimte voor Defensie naar buiten gebracht. Aanleiding voor deze visie is de noodzakelijke groei van Defensie en daarmee de extra behoefte aan ruimte. In deze visie maakt Defensie keuzes in de ruimtebehoeftes die ze heeft. Die keuzes raken onze gemeente op diverse manieren:

1. De beoogde intensivering van de legerplaats Stroe;
2. De zoektocht naar meer mogelijkheden voor laagvliegen voor helikopters;
3. De zoektocht naar meer mogelijkheden om te kunnen landen met deze helikopters;
4. De ruimtebehoefte om te kunnen vliegen en oefenen met cargodrones waarvoor corridors boven onze gemeente zijn gelegen en het Stroese Zand in beeld is als oefenlocatie;
5. De intensivering van het ISK Harskamp.

De ontwerp beleidsvisie is ter inzage gelegd, waarbij de mogelijkheid wordt geboden om een zienswijze in te dienen. Dit memo dient als basis voor het gesprek met uw raad over de plannen van Defensie.

Doel
Informeren en consulteren van uw raad over de plannen van Defensie en de bestuurlijke lijn die daarin tot nog toe gehanteerd wordt.

Inhoud memo

Aanleiding

Defensie heeft meer ruimte nodig om Nederland veilig te houden. Dit is nodig gelet op de veranderende veiligheidssituatie in de wereld. Voor deze taken heeft Defensie niet alleen meer militairen en materieel nodig, maar ook meer ruimte, bijvoorbeeld voor kazernes, oefenterreinen en laagvlieggebieden.
Defensie heeft de zoektocht naar ruimte ondergebracht in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD), dat medio 2023 is gestart. Na uitgebreid onderzoek, heeft Defensie nu keuzes gemaakt en die vastgelegd in de ontwerp beleidsvisie Ruimte voor Defensie. De gemaakte keuzes raken de gemeente Barneveld op diverse onderdelen:

1. De beoogde intensivering van de legerplaats Stroe;
2. De zoektocht naar meer mogelijkheden voor laagvliegen voor helikopters;
3. De zoektocht naar meer mogelijkheden om te kunnen landen met deze helikopters;
4. De ruimtebehoefte om te kunnen vliegen en oefenen met cargodrones waarvoor corridors boven onze gemeente zijn gelegen en het Stroese Zand in beeld is als oefenlocatie;
5. De intensivering van het ISK Harskamp.

Over deze keuzes willen wij, zoals eerder toegezegd, met u in gesprek om u te consulteren over de bestuurlijke lijn die wij tot nog toe hanteren.

In dit memo schetsen wij u eerst de voorgeschiedenis, daarna de kaders waarbinnen wij geopereerd hebben, de plannen van Defensie, onze afwegingen t.a.v. deze plannen met de bestuurlijke lijn, en het vervolg.

Voorgeschiedenis

Sinds maart 2023 zijn we als gemeente Barneveld betrokken bij de zoektocht naar meer ruimte. Dat startte destijds met het locatieonderzoek voor een kazerne voor ondersteunende eenheden en mondde uiteindelijk uit in een bredere aanpak met ook andere ruimtebehoeftes via het NPRD.
De eerste stap in dit programma was de publicatie van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) op 18 december 2023. Dit NRD hebben we met uw raad besproken voor wensen en bedenkingen op 4 februari 2024. De aangepaste NRD is het vertrekpunt geweest voor het onderzoek dat daarna gestart is voor alle ruimtebehoeften.
De eerste uitkomsten van het onderzoek hebben in het najaar van 2024 geleid tot een eerste trechteringsmoment met keuzes. We hebben uw raad hierover geïnformeerd met een raadsmemo d.d. 8 oktober 2024 en per mail d.d. 13 november 2024.
De ontwerp beleidsvisie is de volgende stap met alle gemaakte keuzes omtrent de ruimtebehoeftes van Defensie.

De publicatie van de NRD is aanleiding geweest om op meerdere vlakken samenwerking te zoeken.
Binnen de provincie is er met een aantal zogeheten kopgroepgemeenten, waaronder onze gemeenten, op meerdere momenten afstemming geweest met Defensie over ruimtebehoeften in Gelderland en een Gelderse koers uitgestippeld.
De samenwerking met de gemeenten Ermelo en Apeldoorn als gemeenten met een positieve basishouding richting de plannen van Defensie heeft geleid tot ook een samenwerking tussen deze gemeenten, de provincie Gelderland en Defensie. Dit heeft geleid tot een set afspraken over

intensivering en randvoorwaarden – een zogeheten bestuurlijk voornemen – waar nu de laatste hand aan wordt gelegd.
Verder is er samengewerkt met Ede met name in op de onderwerpen laagvliegen en ISK Harskamp.

Kaders
In de samenwerking met andere partijen hebben wij geopereerd binnen de kaders die uw raad heeft gegeven. Enerzijds is dat uw besluitvorming omtrent wensen en bedenkingen op de zienswijze op de NRD op 4 februari 2024. Anderzijds zijn dat de ruimtelijke kaders van het Omgevingsplan. Binnen het terrein van 212 ha groot, mag 10% bebouwd worden. De helft is daarvan grofweg benut, zodat nog ruimte is om ca. 100.000 m² aan bebouwing te mogen toevoegen.

Ontwerp beleidsvisie Ruimte voor Defensie: legerplaats Stroe
Defensie kiest voor de realisatie van een geheel nieuwe kazerne voor ondersteunende eenheden in de gemeenten Zeewolde. De intensivering van de legerplaats Stroe en de kazerne Ermelo hangt nauw samen met deze nieuwe kazerne, want loopt daarop vooruit. Defensie zoekt zo lang de kazerne er nog niet is naar ruimte op de bestaande kazernes in Stroe en Ermelo, ook gelet op de grote uitbreidingsopgave die haar te wachten staat[1]. Defensie verwacht dat de kazernes in Stroe en Ermelo ook na de komst van de kazerne in Zeewolde een belangrijke rol zullen blijven spelen.

De intensivering van de legerplaats Stroe wordt in de ontwerp beleidsvisie verder niet gekwantificeerd. In de samenwerking met Defensie is op hoofdlijnen duidelijk geworden wat hieronder verstaan wordt. Defensie wil al de komende jaren het aantal ondersteunende eenheden op Stroe laten groeien. Defensie verwacht al in 2027 een groei van 2.000 naar 3.000 eenheden. In 2028 kan dit oplopen tot 5.000 eenheden. Op dit moment functioneert de legerplaats Stroe als volwaardige kazerne waar circa 2000 mensen werken bij inlichtingen-, logistieke-, en verbindingseenheden.

Deze groei van Stroe zal plaatsvinden door het uitbreiden van bestaande ondersteunende eenheden en het toevoegen van nieuwe ondersteunende eenheden. Een deel van de ondersteunende eenheden zal op termijn verhuizen naar de nieuw te bouwen Centrale Kazerne in Zeewolde. Voor deze groei wil Defensie op korte termijn een aantal *nieuwe, multifunctionele gebouwen plaatsen op de Legerplaats Stroe.*

Afwegingen en bestuurlijke lijn t.a.v. legerplaats Stroe
De plannen van Defensie omtrent het concentreren van ondersteunende eenheden gaan uit van een EN-EN aanpak: er is EN een nieuwe kazerne nodig alsmede intensivering en upgrading van de bestaande terreinen in Stroe en Ermelo. Stroe zal de komende decennia een belangrijke rol vervullen in de transitie van de landmacht naar een toekomstbestendig onderdeel van de krijgsmacht.

De ontwikkeling voorziet in een forse groei tot ongeveer 5.000 VTE aan ondersteunende eenheden, dat in principe geaccommodeerd kan worden binnen de mogelijkheden van het huidige Omgevingsplan. De verwachting is echter dat, zonder maatregelen, de intensivering en uitbreiding van Defensie in Barneveld en de regio verschillende lokale opgaven zal vergroten:

- de druk op het mobiliteitssysteem zal verder toenemen - mede gezien de groei aan logistieke eenheden op Stroe;

[1] Defensie werkt aan een schaalbare krijgsmacht met meer reservisten | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

- de vraag naar betaalbare woningen zal mogelijk groeien om Defensiepersoneel en hun eventuele gezinnen te huisvesten;
- de krapte op de arbeidsmarkt, het moeilijk kunnen vinden van personeel in bepaalde sectoren ondermeer bij Defensie;
- de druk op nutsvoorzieningen, zoals het elektriciteitsnet (netcongestie) en de riolering (extra druk op de reeds overbelaste waterzuivering in Harderwijk);
- de natuurherstelopgave op de Veluwe;

We hanteren hierin de bestuurlijke lijn dat de intensivering van Stroe de opgaven niet vergroot, maar juist bijdraagt aan de aanpak van deze opgaven (door o.a. slimme koppelkansen te pakken).

In de gemeenten Ermelo en Apeldoorn hebben we partners gevonden om samen afspraken te maken met Defensie en de provincie Gelderland over de groei en de hierbij horende randvoorwaarden. We leggen dit vast in een zogeheten bestuurlijk voornemen. Hierin wordt de ambitie uitgesproken dat de partijen gaan samenwerken om de intensivering van Defensie in te zetten als vliegwiel voor het oplossen van lokale en regionale opgaven. In het bestuurlijk voornemen komen de volgende onderwerpen terug:

- Mobiliteit en bereikbaarheid: hierbij is de inzet om de mobiliteitsinfrastructuur zodanig aan te pakken dat verkeersbewegingen soepel blijven verlopen, zowel lokaal als ook bovenlokaal. Daarnaast zal er ook worden gekeken naar duurzame mobiliteitsopties, zoals (het versterken van) OV.
- Wonen en werken: hierbij is de inzet dat *alle* woningzoekenden in de regio een passende en betaalbare woningen kunnen vinden. Voor werken willen we een goede balans houden op de lokale arbeidsmarkt.
- Natuur: hierbij is de inzet dat de intensivering van Defensie gepaard niet leidt tot vergroting van de bestaande natuuropgave op de Veluwe. Onderzocht wordt welke maatregelen hiertoe nodig zijn, inclusief acties op het gebied van stikstof.
- Lokale economie: hierbij is de inzet dat een koppeling wordt gemaakt met de lokale economie om zo tot mogelijk interessante samenwerkingen te komen. Ook zal bij voorkeur gewerkt worden met lokale partijen in de bouw- en gebruiksfase van de kazerne.
- Nutsvoorzieningen: hierbij is de inzet dat nutsvoorzieningen, zoals drinkwater, rioolzuivering en het energienet, niet verder worden belast door de intensivering.
- Daarnaast wordt er ook gezocht naar koppelkansen bij voorzieningen en onderwijs. En worden er afspraken gemaakt over de toekomstbestendigheid van de kazernes.

De afspraken vanuit het bestuurlijk voornemen vormen een eerste stap en worden verder uitgewerkt in een af te sluiten bestuursovereenkomst later dit jaar, begin volgend jaar.

Ontwerp beleidsvisie Ruimte voor Defensie: overige ruimtevragers
Naast de intensivering van de kazernes en Defensie-gerelateerde activiteiten in Stroe, Ermelo en Apeldoorn, wil Defensie ook andere ruimtevragers intensiveren. Hieronder schetsen we kort wat hierover in het NPRD komt te staan hierover en de impact op onze gemeente:

1. De zoektocht naar meer mogelijkheden voor laagvliegen voor helikopters;

   Defensie heeft behoefte aan meer laagvlieggebieden en kies daarom voor het toevoegen van 8 nieuwe laagvlieggebieden aan de 12 bestaande laagvlieggebieden. Over deze gebieden worden jaarlijks 2500 vlieguren verdeeld. Eén van de bestaande gebieden is gebied B6 dat over de oostzijde van onze gemeente is gelegen. Door meer gebiende aan te wijzen, kan er voor alle gebieden worden volstaan met een licht planologisch regime (*'ja, mits'*). Binnen dit regime blijft er ruimte voor andere belangrijke opgaves, zoals hoogspanningsverbindingen, woningbouw of windmolens.

2. De zoektocht naar meer mogelijkheden om te kunnen landen met deze helikopters:

   Defensie voorziet een groei van het aantal bewegingen van 5.320 naar 24.000 en heeft voor deze behoefte 32 oefenterreinen aangewezen, waaronder het Stroese Zand (grenzend aan legerplaats Stroe) en het Garderense Veld (direct grenzend aan onze gemeente). Het aantal helikopterlandingen daarbij is bepaald op maximaal 750 per jaar voor beide, daar waar het nu respectievelijk 300 en 200 is.

   Defensie wil flexibeler kunnen opstijgen en landen op specifieke gedeeltes van de oefenterreinen. Bij de intensivering is rekening gehouden met het beperken van de geluidshinder voor de omgeving, waarbij de wettelijke hindernorm voor omwonende niet wordt overschreven.

3. De ruimtebehoefte om te kunnen vliegen en oefenen met cargodrones:

   Defensie kiest voor stationering van van cargodrones voor vliegveld Deelen. Voor de corridors – op ca. 1.500 tot 4.000 ft hoogte- kiest Defensie voor het voorkeursalternatief van directe routes naar de vier militaire oefengebieden, waaronder het Stroese Zand. De route naar Stroe gaat over de natuur van de Veluwe. Defensie verwacht weinig overlast en wil in overleg bij de verdere uitwerking van de behoefte.

4. De intensivering van het ISK Harskamp:

   De intensivering van ISK Harskamp kent twee componenten:

   1. Uitbreiding life firing mogelijkheden voor helikopters. Het aantal uren wordt beperkt uitgebreid met 33 vlieguren per jaar, het vergunde luchtruim zal worden vergroot aan de oostzijde van de Harskamp richting Hoenderloo met mogelijk meer en daarom nader te onderzoeken geluidseffecten.

   2. Uitbreiding milieu en gebruiksruimte. Het ISK zal ook meer gebruikt worden als gevolg van de groei van Defensie. Er is een toename beoogd van 30% van het aantal schoten (van 12,7 naar 16,5 miljoen schoten). Het is nog niet duidelijk in hoeverre dit de gemeente Barneveld raakt. Er wordt verder onderzoek gedaan naar mitigerende maatregelen om de geluidseffecten te verminderen.

Afwegingen en bestuurlijke lijn t.a.v. overige ruimtevragers

Met uitzondering van het nieuwe onderdeel cargodrones, zijn er geen nieuwe ruimtevragers in onze gemeente. In onze gemeente is al sprake van laagvlieggebieden en helikopterlandingsplaatsen en het ISK Harskamp ook al een lang bestaand defensieterrein.

Met het aanwijzen van extra laagvlieggebieden wordt de druk beter verdeeld over Nederland en neemt het aandeel van Gelderland in de vlieguren af van 52% naar 40%. Dat sluit aan op onze bestuurlijke lijn waarin wij hebben aangedrongen op meer spreiding over Nederland. Wij zien deze keuze als positief.

Voor de helikopterlandingsplaatsen geldt dat Defensie het gebruik stevig intensiveert, maar relatief gezien wat minder op het Stroese Zand en het Garderense Veld, welke zijn ingedeeld in de categorie < 750 landingen. Ook hier is de groei relatief beperkt gebleven, wat wij als positief beschouwen.

Nog geen echt standpunt hebben we ingenomen voor wat betreft het onderwerp cargodrones, omdat dit een relatief nieuw onderwerp is. De relatie met de Veluwe en met het Stroese Zand is evident, zodat we hier ook constructief naar willen kijken. Wij staan voorzichtig positief ten opzichte van de keuze van Defensie voor directe routes, omdat eventuele overlast daarmee voor onze gemeenschap het meest beperkt blijft.

Voor wat betreft ISK Harskamp zien we een groei die onvermijdelijk is bij een groeiende krijgsmacht. Met de gemeenten Ede en Apeldoorn werken we eraan om de overlast hiervan zo veel mogelijk beperkt te houden.

Vervolg

De uitkomsten van de consultatie betrekken we indien nodig bij het opstellen van een gemeentelijke zienswijze op de ontwerp beleidsvisie. Provinciaal wordt ook gewerkt aan het opstellen van een zienswijze. Bij onze inbreng hierin nemen we uitkomsten van de consultatie mee.

Defensie werkt de komende maanden aan de omzetting van de ontwerp beleidsvisie naar een definitieve beleidsvisie, dat eind 2025 of begin 2026 kan worden vastgesteld.

De laatste hand wordt op dit moment gelegd aan het bestuurlijk voornemen. De bedoeling is dat betrokken partijen 2e helft juni het bestuurlijk voornemen ondertekenen. Vervolgens, werken we met de partijen uit het bestuurlijk voornemen toe naar een bestuurlijke overeenkomst dat eind 2025 cq begin 2026 kan worden ondertekend.

De intensivering van het terrein te Stroe wacht niet op de besluitvorming op de ontwerp beleidsvisie. Binnen de mogelijkheden die er nu zijn is Defensie al bezig het uitbreiden en het verplaatsen van eenheden. Hierin nemen wij een faciliterende rol, bijvoorbeeld in de vergunningverlening.